

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiakuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for.	20 kr.
„ pol leta . . .	3 „	30 „
„ četert leta . . .	1 „	70 „
„ mesec . . .	— „	60 „
Po pošti:		
Za celo leto . . .	7 for.	50 kr.
„ pol leta . . .	3 „	80 „
„ četert leta . . .	2 „	— „
„ mesec . . .	— „	70 „

Št. 68.

V Celovcu v saboto 25. avgusta 1866.

Tečaj II.

Stoječe armade.

Dve armadi stojite v Avstriji zmirom na nogah, armada vojakov in armada uradnikov. V poslednji vojski na Češkem pa se je pokazalo, da se ni terdno zanašati na nobeno. V Ameriki ne stoji nobena vojska na nogah, timveč v sili in potrebi zgrabi vse za orožje in plane na sovražnika. O času miru in pokoja je le toliko vojakov, kolikor jih je treba, da se ohrani občni red in javna varnost. In vendar so v poslednji vojski l. 1860—1864 Amerikanci imeli v kratkem vojsko zbrano, da jo je občeudoval ves svet. Obnašali so se Amerikanci tako junaško in previdno, kakor da bi se bili v orožju vadili leta in leta noč in den. Tudi Prusi nimajo toliko stoječe vojske; le nekaj malega jih nosi puško, vse drugo je doma, opravlja opravila svoja, služi si svoj kruhek in ne dela državnej denarnici toliko stroškov. Poslednja vojska pa je dopričala, da se tudi Prusi znajo junaško in prav prebrisano obnašati, ako ravno ne stoji toliko armade vedno na nogah. Tudi v Avstriji so v sili in potrebi dobri taki mladenči, ki se niso v orožju vadili leto in den. Videli smo ravno pri poslednji vojski vojaške novince, ki so še le pred nekaj dnevi bili za vojake poterjeni, ki niso še znali puške basati in deržati, vendar pa so jih odposlali k regimentu. V bitvi pa, kjer ni treba vse le na videz lepo in na tanko storiti, bojo se gotovo tudi branili in bili. Stojehi armad ni treba, tega nas je prepričala najnovejša vojska.

Kolika pa sreča za ubogo človeštvo, ako se po celej Evropi stoječe armade odpravijo! Evropa šteje 3,287.000 vojakov, ki požró vsako leto več kot 825 milijonov tolarjev. Ako še pomislimo, da bi si vsak mož naj-

manj ravno toliko, kolikor potrebuje, vsak den prislužiti mogel, tako dobomo 1650 milijonov tolarjev, ki jih Evropa vsako leto na svoje stoječe armade izdaja in tako rekoč v vodo meče. Kolika sreča, ako bi se tolika butara ubogemu ljudstvu vzela z ram, — ako bi toliko rok delalo na polju, po delavnicah, pri rudarjih, po fužinah, po gojzdi, pri cestah — ako bi se toliko denarja potrosilo na šole, na kmetijstvo, na rokodelstvo, na obertnijo, na kupčijo in druge koristne podvzetbe! Upajmo, da je v vojski s Prusi padel poslednji steber, na kterege so se naslanjali tisti, ki so terdili, da so stoječe armade neobhodno potrebne. Prav je imel sloveči pridigar Ventura, ki je leta 1859 sedanjemu francoskemu cesarju Napoleonu v medoče rekel: „Gospod! bajoneti so za masiktero reč dobri, pa na njih sedeti se vendar ne da!“ Tudi se je tega prepričal tisti kralj, o katerem se je nekdanj to le pripovedovalo. V hudej in nevarnej vojski pride mestni župan s svojimi odborniki pred kralja s tem hvalevrednim namevom, da se mu pokloni, svojo zvestost mu zagotovi in svojo pomoč obljubi in ponudi. Kralj pa le s roko vdari na sablo rekoč: „Ta je moje zaupanje, ta moja pomoč!“ V malo dneh potem pa je bila njegova armada popolnoma pobita. Da! stoječe armade so se že preživele. —

Pa tudi armada uravnikov ni toliko potrebna; to je tudi spričala poslednja vojska. Deželni zbori so marsikaj priporočevali in nasvetovali, kar bi bilo v državnej upravi dobro preurediti, da bi ne bilo treba toliko uradnikov po kancelijah plačevati. Od druge strani pa se je terdilo, da pojde vse na kupo in po koncu, ako se število kancelij, pisarij in uradnikov zniža. Na Češkem, Sle-

skem in Moravskem pa se je pokazalo, da temu ni tako. Ko se je pruska vojna bližala, bili so ravno uradniki, ki so jo prvi pobrisali in opravila prepustili deželnemu odboru, mestnim županom, okrajnim zastopništvom in občinam. In glejte! nobeno opravilo ni zaostajalo, vse je šlo mirno in redno. Mi torej zdaj prašamo: Ako je ljudstvo samo v najhujših časih in največjih zmešnjavah, ko je sovražni Prus po deželi razsajal, plenil in ropal, ako je tedaj ljudstvo samo moglo in znalo opravljati toliko opravil, ki so jih dosihdob oskerbljevali plačani uradniki, prašamo, zakaj bi jih tudi v mirnih časih v rokah imeti ne moglo? Gospodje, ki vas je ljudstvo izvolilo in poslalo v deželne zборе, da za njegove pravice govorite in delate, da mu breme, ki ga tlači na vse strani, polajšate, vas, gospodje poslanci! zarotimo, da tega o pravej priložnosti ne zabite; skerbite in pomagajte, da se tudi druga naša armada — armada uradnikov — zmanjša!

Tudi ona sne vsako leto milijone in milijone; naj se za naprej v Avstriji vsakdo uči in navadi, svoj kruhek sam si služiti in naj se denar, ki ga birokracija požre, ali prihranja ali obrača na druge sardonosne potrebe in naprave. Uradniki so bili in bojo vselej potrebni, brez njih svet biti ne more, — uradniki, ki so zdaj v službi, ne morejo se spoditi ali zaklati, naj torej dobivajo svojo zaslužno plačo. Le vladina naša mašina naj se tako napravi in uravna, da zanaprej ne bo toliko uradnikov treba, timveč naj ljudstvo samo opravila svoja oskerbljuje. To bo velika sreča za državo in ljudstvo na vse strani! Sedanje ministertvo je resnične volje — kar je večkrat izreklo in tudi že pokazalo — naj se pisa-

Besednik.

Bitva pri Kraljevem Gradcu.

(Konec.)

Ob 12. uri in 10 min. dal je Gablenz na znanje, da mu bode strelivo skorej pošlo in da naj se mu zategadel nekaj baterij iz zaloge ali reserve pošlje. Viši poveljnik, ki je bil tedaj kaj zelo miren in hladnokerven je odgovoril je na to, da se ne more nidejedne baterije znebiti, — naj pa bi ne bil Gablenz toliko (streliva) postreljal? Čez nekaj minut mu pa venkar tri baterije iz zaloge pošlje. Ena baterija je bila že prej iz reserve vzeta, — tedaj je bilo od začetka bitve že 35 topov iz zaloge poslanih. Ostalo je torej še 12 osemfuntnih (baterij) in 24 polkov, kakor gre glas, najboljših konjikov na svetu.

Ob 12. u 15. m. gorela je Lipa s planenom. Tudi se je po vsej dolgi bojni versti strašno streljalo. To je bil grozno lep pogled! Z nič manj ko 1000 topovi ali štuki se je iz nasprotnega zádolja v dolino streljalo. Oklepniki so v svojih belih plajščih kakor štatve ali kipi sedeli na konjih, ne

zmené se za bombe, ki so ali med njih versté padale ali pa se že pred njimi razpočile. Kakor da bi hotle lepoto te scenerije še bolj povečati, dirjale so iz zaloge poslane tri baterije neznansko hitro prav blizo mimo nas. Vendar pa je bil njih krik in vrisk ves drugačen, kakor so ga poprej lovci gnali, tako da se mi je to jako čudno zdelo in sem vprašal, kdo da so ti ljudje? Odgovorilo pa se mi je z nekako ošabnim posmehom, da so Ogri. Benedek se v tem trenutku v sedlu oberne in reče, da se ne sme nobena baterija nikomur več dati, ker bo sam vse koj potreboval. Iz oblakov, ki so celi dan viseli nad višinami, jel je zdaj liti droben dež, dim pa je gosto ležal nad najprednjo bojno versto.

Ob 1. u. 5. m. odjezdil je štab proč, da bi ogledal lego ali pozicijo na desnem kraju. Jahal je mimo 6. kardela, ki je stalo v zalogi na pomoč. Ko so se pokazala zelena pera, zadonela je namah cesarska pesem, vojaki pa so ukali radostno svojemu višemu poveljniku, metali klobuke kvišku in se veselili, ker so mislili, da je zmaga že njihova. Benedek pa je odmajaje z glavo nekako pomenljivo z razločnim glasom rekel: „Ne še -- čakajte do jutri, deca moja!“ Zdaj se vernemo spet na poprejšnje opazovavno mesto, ravno še o pravem času, da smo videli tretje kardelo, ko je v dolini

spodaj v gostih kolonah ali verstah z muziko in na vse gerlo vriskaje naprej šlo. O tem času, bila je 1 u. 30 m., stalo je vse dobro. Zdelo se nam je, kakor da bi se bili Prusi na vseh krajih umikali. Pešci so bili še polni ognja, skorej nikjer v boju, in v zadnji straži bilo je še sila veliko topničarjev (kanonirjev), ki bi bili lahko vsem oviram in nevarnostim kos, in konjiki ne bi bili imeli več drugega opravila, kakor pobitega sovražnika na vse strani poditi in ukončati.

Grof Festetič, poveljnik 4. kardela, je bil koj v začetku boja ranjen, naslednik njegov pa je menil, da je treba koj vdariti na sovražnika. Zaukazal je tedaj svojim vojakom naprej iti, drugemu kardelu pa, da se unim na pomoč pošlje. Gotovo je, da so hotli Prusi napasti pred vsem naše levo krilo, kteremu je 8. kardelo na pomoč prišlo, da bi ga varovalo. Levo prusko krilo moralo je biti beržkone slabo. Pa naj je že bilo tako ali tako, vendar bi se ne bila smela vas Hlum, ki leži na hribu na desno zadi, brez vse obrambe pustiti. Pripoveduje se namreč, da je neka pruska patrola, ki je svet pregledovala, tje prišla in ko je videla, da ni nikogar tam, zažgala je eno hišo v znamenje svojim tovaršem, da naj se berž tje podajo, — kar se je tudi zgodilo in je za naše tolikanj nesrečno bilo.

rija zmanjša in birokracija odpravi. Naj se ministerstvo iz sedanje vojske vnovič uči in prepriča, da država birokracije ne potrebuje!

Ako se zdaj po vojski odpravite stoječi armadi: armada vojakov in armada uradnikov, — slava visokemu ministerstvu, sreča celej državi, — vojska je bila nesreča, pa z nesreče se je porodila sreča! —

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Cesarjev god; Lažanski; Hübner; gen. Möring; vojaštvo in slovenščina; ustavno delovanje; mir; slovo od armade.) Obmolknil sem in nisem dopisoval več „Slovencu“. Avstrijske zadeve so se motale in sukale za nas Slovane tako nesrečno in žalostno, da človeka več ni veselilo prijematil za pero. Kolo pa se je zavrtelo in postavilo zdaj tako, da se tudi Slovanom kažejo boljši časi. Zatorej rad uslišim vašo prošnjo in obljubim za vsak list kak sestavek — kakor okoliščine nanesó, krači ali širji — redno pošiljati in povedati vse, kar se po celej Avstriji bolj imenitnega godi. Zatorej začnem!

Rojstni den presvitlega cesarja se je tukaj letos bolj tiho praznoval: mestni odbor se gnjeva in kuja, ker se ne gleda in ne poslušava več samo na mesto, temveč na vse dežele cele cesarevine. Dosti časa je samo Dunaj zvonec nosil in delal politiko za celo državo; kako srečno — ali prav za prav — kako nesrečno, vidimo in čutimo vsi britko. Dobro je, da je tej centralizaciji konec! — Tem bolj veselo in sijajno se je pa ta den obhajal v Pragi. Ubogo pod ptujo peto zdihajoče mesto svojega kralja ni pozabilo, timveč izreklo mu po posebnem telegramu svojo staro vdanost in nepremakljivo zvestobo. Cesar je po telegramu naravnost mestnemu županu dr. Belski-ju naznanil svoje veselje in svojo zahvalo. Uradniki in časnikarji so černili in ovajali borno česko deželo in ljudstvo, pa vse ni nič zdalo: Vse se je skazalo le hudobno natolcevanje in nesramna laž. Cesar sam pojde v Prago obiskat in tolažit svoje nesrečne — pa zveste Čehe. — Zatorej tudi to ne verjemite, da se Češkej kraljevini postavi za poglavarja znani grof Lažanski; zvedel sem iz dobrega vira, da vlada kaj tacega storiti še mislila

ni. Deržavni minister Belkredi že tega ni več vesel, da je Meczéri-ja, Bacha, Savenava postavil na tako visoka mesta. Znaprej bode dobro pomislil, koga in kam ga postavi. — Govori se, da postane baron Hübner minister zunanjih zadev. Mogoče je, da se to zgodi. Mensdorf je menda svojega mesta še tako sit, da komaj čaka, kdaj mu bije rešivna ura. Pravijo, da koj po sklenjenem miru pobere svoja šila in kopita in pojde celo iz Avstrije. Dobomo torej novega ministra za zunanje zadeve in spet se izpolni ena tistih želj, ktere je „Slovenec“ že tolikrat naznanjal. Mensdorf je mož stare šole, nova Avstrija pa potrebuje ministrov nove šole, ki bojo živeli in delali za špecifično-avstrijsko idejo. Ali je pa Hübner tudi tak mož, ne vemo; pa potem, kakor se je obnašal proti Madjarom, bojimo se. Res je pa tudi, da jo človek more včasih zavoziti pa spet jo kreniti na pravo pot. — Ravno kar pa slišim, da prevzame general Möring ministerstvo zunanjih zadev. To je tisti gospod, ki je v Gorici primirje s Talijani napravil. Rojen je na Dunaju, cesarju menda posebno ljub, zraven pa svobodnega, demokratičnega duha. Leta 1848 je napisal tako imenovane „Sybillinische Bücher“, ki so bile policiji hud tern v peti; lovila je te bukve.

Da pa Lariš in Wüllersdorf pojdetata, še ni tako gotova. Če se pa vendar to zgoditi, gotovo ne pojdetata zavoljo tega, ker sta zastran političnih misli z Belkredijem navskriž, timveč zavoljo drugih reči: Wüllersdorf je bil menda nekje hudo razžaljen, Lariš pa ima velika posestva in tudi finančna kriza mu lasé beli. — Čudom se čudimo, da vojaki začenjajo ravnopravnost v življenje vpeljati. Znano je, da po armadi veje skoz in skoz nemški duh. Vendar je general Marojčič — kakor ste povedali v „Slovencu“, — naglo sodbo oklical tudi po slovenski in ravno kar je vojaško ministerstvo zaukazalo, da mora vsak častnik ali oficir znati tisti jezik, ktereга govore vojaki njegovi. To je pravično in kaj pametno pa tudi potrebno, kajti slišali smo na svoja ušesa častnike hvalliti se, da svoje vojaške novice znajo tako sukati, da se v malo tednih naučé nemškega jezika. Naj ta ukaz ne ostane na papirju, timveč stopi v djanje in kakor lep izgled sveti tudi drugim oblastnijam. — Skorej se začne spet ustavno življenje. Najpred se menda skliče ogerski zbor, potem pa tudi drugi zbori, kterim se predloži vladin navsvet, kako naj se prenaré volilni redi za

deželne zборе. Ta bi bila prava, ker je Schmerling te volilne rede tako čudno skoval, da se godi Slovanom velika krivica. Iz tako novo sklicanih deželnih zborov se bojo napravili menda trije občni ali generalni zbori, kamor bojo deželni zbori poslali svoje delegacije. En tak veliki zbor bo na Dunaju za spodnjo in gornjo Avstrijo, za Solnograško, Tiroljsko in vse notranje-avstrijske dežele, drugi v Pragi za Česko, Moravsko in Šlesko, tretji pa v Lvovu za Galicijo in Bukovino. Oh uboge Slovence mislijo spet pritisniti k nemškej skupini! V tej žalosti in nevarnosti naj vas pa tolaži, kar „Moravska orlice“ piše, „da Čehi slovenskih bratov nikoli ne bojo pozabili, nikoli prepustili ptujcem, timveč jih vselej krepko podpirali v njihovih prizadevah.“ Res to je kaj veselo in tolažljivo, da vsi slovanski časniki iz vseh strani pišejo in delajo v enem duhu lepo složno in vzajemno, vsi so za federacijo: Eden za vse in vsi za enega!

Mir še zdaj ni dokončno sklenjen, gotov pa je, najdale bo v 48 urah podpisan. Talijani se menda opotavljajo in strune preveč napenjajo, zanašaje se na svojega zaveznika v Berlinu in na vsevladarja v — Parizu. Da je mir gotov, pričá tudi to, ker je nadvojvoda Albrecht od armade že slovo vzel. V tem pismu na svojo armado pravi, da se je Talijan bolje in bolje bližal „nemškim“ deželam. Naj nadvojvoda Tiroljsko ali Goriško ima v mislih, beseda „nemške dežele“ ni na svojem mistu. Da bi se vsaj enkrat navadili vsi dežele imenovati po prave m imenu, ne pa pri laséh vlačiti Nemcev tje, kjer jih ni! —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Škofovo obiskovanje; — prijazna beseda novemu opatu; — vojaške novice.) Prihodnji teden se podajo premil. nas knezoškof na drugo svojo vizitacijo; preiskovali bojo dve dekaniji: St. Vidsko in Kerško. 1. septembra bo vizitacija v št. Boštjanu pri Ostrovici, 2. v št. Vidu, 3. v št. Petru in Meiseldingu, 4. v št. Jurju pod Strasburgom in v Svinici, 5. v Weitensfeldu, 6. v Sirnici in 7. v Piswegu. Namenjeni so bili knezoškof obiskovati tudi dekaniji Doberloves in spodnji Rož; pa zavoljo vojskinih zadev so se te vizitacije odložile za prihodnje leto. —

Ob 2. u. 55 m. sporoči se Benedeku, da so mu Prusi za herbtom. Kakor po navadi zdirja tudi zdaj berž tje, da bi zaukazal, naj jih zdajci preženó. Spremljan od vsega štaba dirja med Hlumom in avstrijskimi kardeli, ki so kaci 400—500 korakov od prve ograje stala, ne vedé, kaj bi počela. Hitrejši, ko pisati morem, bil je knez Esterházy raz konja, ki so mu ga ustrelili, grof Grünne pa kakor pravijo, težko ranjen, itd. Esterházyjev obraz je bil ves s kervjo polit, in sam sem ga videl, kako je omahovaje spet drugega konja zasedal in potem na bolj varno mesto dirjal. To je storil tudi štab, potem ko se je spet vse v red djalo. Ali vse ni nič pomagalo. Ključ do pozicije je bil v sovražnikovih rokah in velik strah je vse obvezal. Benedek, ki je bil med vsemi še najbolj hladnokerven, zdirja namah strani, da bi nekaj založne vojske proti Hlumu poslal. Krogle so padale še vedno prav gosto, ko je štab za poveljnikom dirjal. Prišedši pa do neke kmečke hiše, kjer so mislili zavetje najti, vsule so se krogle iz ravno te hiše nanj, da je bilo groza. Prusi namreč so se bili že prej tam dobro zavarovali. Pri tej priliki je bil tudi nadvojvoda Vilhelm ranjen. Kar nič se ni čuditi, da so Prusi, ki so naše tako nepričakovano in nanaglo zgrabili, tako zmešnjavo napravili; kajti Avstrijanci so že mislili, da so

zmagali. Sovražnik je hitro 2 bateriji nastavil in strašno streljati začel, tako da je bilo za tiste, ki so bili v dolini, prav težko med tem, ko so gromeli topovi, pokale bombe in žvižgale krogle, prijatle od sovražnikov ločiti.

Tisti batalijon, ki je dobil povelje, naj se spet Hluma polasti, ni tega mogel več izvršiti, ker je sovražnik zmirej več vojakov tje pošiljal. Vsa krasna severna armada bila je tako od spredaj, zadej in od strani napadena. Ne samo to, da je bilo naenkrat vse zgubljeno, delalo je našim strah in grozo, ampak še bolj tudi to, ker je vsak mislil, da je sovražnik celo armado zajel. Pri vsem tem pa so bili vendar še vojaki serčni, konjiki so se sukali in obračali, kakor na kaki paradi in da bi bili mogli še pešci Hluma, ki je bil tako neprevidoma brez vse obrambe puščen, polastiti se, vse bi bilo dobro. Ali to se ni zgodilo! Zastonj se je Benedek zakadil v najhujši ogenj, ker bi bil beržkone rad tam konec vzel; ali smert ga ne reši strašnih dogodkov, ki jih je moral zdaj s svojimi lastnimi očmi krog in krog sebe gledati. On sam je tudi moral zdaj armado na povračbi voditi. Prišli so tu ob veliko vojakov in druge vojaške robe. Vendar pa še nikakor ni bilo vse zgubljeno. Vojaki niso pušk pometali in topov zapustili, dokler so naprej mogli. Tudi ranjene so še

skerbno prenašali. Ravno tako se tudi vsaj ob cestah ni nič plenilo in ropalo. O ½5 se je vračala vsa armada. Zadnje straže branili so topničarji in konjiki, ki so se kaj junaško obnašali, zraven pa tudi dobro desetovani bili. Le škoda, da ni bilo veliko mostov čez Orlico in Labo; kajti tu je bila največja gnječa in zmešnjava. Veliko ljudi je v derečih valovih konec vzelo in tudi kar topov niso mogli naprej spraviti, pometali so jih v vodo, da jih sovražnik ni v roke dobil. Koj potem, ko je bil nadvojvoda Vilhelm ranjen, razkropil se je glavni štab. Za Benedeka ni s konca nihče vedel, kam da se je v tej naglici in zmešnjavi zgubil. Nekaj nas je pa naglo dirjalo proti novemu Kraljičnemu Gradcu. Tje dospévi zvezo, da je Benedek že naprej odšel. Treba je bilo tedaj še dalje. Vse je bilo žalostno in pobito, kajti velika velika je zguba, če diplomacija ne bo bolj srečna, nego so bili vojaki v vojski.“ Tako popisuje angleški dopisnik to strašno bitvo, v kterej so se sicer naši junaško pa vendar nesrečno bili.

Da se je za benediktinskega opata izvolil občno spoštovani in ljubljani Oče Avguštin, je vse veselo od konca do kraja. Zatorej tudi „Slovenec“ vesel in poln zaupanja spregovori novemu opatu prijazno besedo in mu na serce polaga naslednjo prošnjo. Častiti naš pervak g. Janežič Ant., profesor na realki, vedno boleha in bojimo se, da bi prezgodej ne opešal pod težko butaro, ktero si je nabasal iz golega rodoljubja. Na realki in gimnaziji podučuje vsak teden okoli 25—28 ur. Že to je za zdravega človeka veliko preveč; zraven pa g. J. še vreduje „Slov. Glasnik“, pripravlja rokopise za družbo sv. Mohora, spisuje slovnice, izdaja slovar: to je preveč, veliko preveč! Mi Slovenci potrebujemo g. Janežiča še dolgo let, zatorej bi ga še dolgo radi imeli zdravega in veselega. Naj si torej preč. g. opat oskerbi drugega gospoda, ki bode slovensčino na gimnaziji učil. Več ko polovica gg. benediktinov je slovanske kervi, — ali bi se ne mogel izmed njih dobiti, ki bi ta nauk prevzel? Povemo očitno, da to ne le Slovence, ampak vse Slovane boli, da gg. benediktini za slovenski, za drugi deželni jezik tako malo marajo, da ga nihče noče ali ne more učiti, da je na gimnaziji le nekaka pritiklina in pastorka. Veselilo bode vse Slovane, veselilo bode celo deželo našo, prihranilo se bo benediktinskemu samostanu vsako leto nekaj sto goldinarjev in znebil se nam bode naš ljubljani in nam potrebni g. Janežič svoje pretežke butare, ako si novi g. opat poišče za to mesto drugega učenika. Nočemo nikogar pripočati ali vrivati, le tega ne smemo zamolčati, da sta letos v 4. letu bila dva verla, nadepolna in povsod pohvaljena Slovenca. Prosimo, da preč. g. opat na enega teh dveh gospodov svoje oči oberne in ga pošlje na Dunaj, da se med drugimi predmeti tudi pripravlja za nauk slovenskega jezika. Čč. gg. slovanske rodoljube med gg. benediktini pa tudi lepo prosimo, naj nas zastran te zadeve blagovoljno podpirajo! — Iz rožne doline slišimo, da so jo husarji pobrisali; bojé se osipnic ali koz, ki menda po Borovljah razsajajo. — V Kotmarivasi niso se vojaki vkvartirali hotli, ker po št. Marjeti menda legar ali tifus davi. Podali so se menda zdaj husarji na nos na vrat proti Verbi v zgornji Rož, kjer še nihče vedel ni, da pridejo. — Te dni so se vernili ljudje, ki so priprego vozili. Kar nam pripovedujejo, skorej ni verjeti. Terpeli so veliko in bili vedno v strahu, da jih ne dobijo por—, celo nagla sodba in smert je bila oklicana tistim, ki poskušajo vteči. Pa menda so postave take, da se to vselej godi. Kuhali in ležali so pod milim nebom na velikej trati v št. Martnu. Vojaškega kruha, ki so ga po železnici iz Dunaja pripeljali, se je menda groza veliko čisto pokončalo. Pripovedovali so, da se je 200.000 hlebcev po dražbi prodalo, ker ga nihče ni mogel jesti. —

Iz Dravberške soseske. §. (Letina. Kaj bo?) Žetva je tukaj dobra, zerno bo lepo in bilo bi še lepše, ko bi ga bili ljudje le še nekaj dni zorit pustili, pa zaradi sode setve se nekterim sila mudi in so reš po več krajih že celo zeleno želi. Pogori sv. Lavrenca je pa toča kakih 8 kmetov hudo zadela, da ne bo zerna, ne slame in tudi travnike je voda sipom zanesla, da še k letu lepa trava rastle ne bo. Pri potocih je voda žage, mline in bajte pobrala in jih v Dravo odnesla, da si bodo Turki ž njimi netili! Ljudje so si zdaj ajde nasejali; če jim ta srečno priraste, bodo vsaj še živeža nekoliko imeli. Ali kje se bo denar vzela, da bi se dacije odrajtovale in posli poplačali, to je zdaj resnobno prašanje, kajti prodati ne bo kaj. V poprejšnih letih so kmetje še nekaj lesa za prodajo imeli in si ž njim v sili pomagali, zdaj so pa že tudi to blago tako pobrali, da je redek kmet, ki bi imel čevljev debelo smreko v svoji planini. Oj nesreče pa, da nihče za mlado drevje ne skerbi, koze se pasejo po

planinah in veršičke mlademu drevju odjedajo, da le gospodinje kake kaplje mleka dobijo. Kozje meso in mleko naš gorjanec za najdražje ima. Pa še druga nesreča tukajšne kmete grozno nadleguje, namreč tatje. Komaj bi bilo, da bi vsak gospodar po noči in po dnevu z gorjačo v roci okoli svoje hiše hodil. Takih postopačev pa, ki nič ne delajo, je videti, kamor se oberneš in jih nihče ne preganja, kajti naša županija je velika, župan sam v Dravbercu stanuje, kamor je dobri 2 uri od nas. Da bi že vendar kako černo vojsko napravili, da bi nam te nadležne ljudi s poti spravili!

Dva dobička sta se že od velikih srenj prikazala, namreč da zdaj ljudje češče v Dravberdec zapravljat hodijo in da tatje brez skerbi po planini kradejo — in da imamo eno drago pisarnico več, ktere bi treba ne bilo.

Iz Celja. P. — (Program). Ravno kar je prišel program celjske gimnazije na svitlo. Prinesel je na čelu en latinsk sestavek, kteremu je naslov: „De M. Tullio Cicerone proconsule in Cilicia“, — in drugega krajšega: „O slovenskem glagolu“. Obadva je spisal, kakor je „Slov.“ že naznanil, gimnazijalni učitelj gosp. Žolgar. — Iz šolskega naznanila povzamemo, da je imela gimnazija v začetku šolskega leta 338, na koncu pa 301 očitnih dijakov in 4 privatiste. Slovencev je bilo 230, Nemcev je g. v. v. 72 naštel. Bila sta tudi 2 Hrvata in 1 Oger. Študentov je bilo 41. Prvi red z odliko jih je dobilo 73, prvi red 177, drugi red 49 in tretji 1 dijak. — Med onimi 44, ki so med letom izostali, jih je 12 k vojakom pristopilo.

Kar pisavo imen zadeva, bilo bi še dokaj na boljše želeti, posebno v nižih razredih. Kdo za božjo voljo bo pisal: Keppa, Kreunz, Schiwortnik, Trattenscheg, Kautschitsch, itd. itd. Kakor v Idriji, tako se je tudi na celjski gimnaziji nova lesjača pisava prikazala, kakor: „Wrečko, Tscherneusek. Kje smo še?! Pa ne čudimo se, saj vemo, kdo vodi celjsko gimnazijo in kam pes tace moli: Matija v Zagreb — Matija iz Zagreba!

V Ljubljani 19. avg. (Pimirje s Talijani, — Slovenci in njihova naloga, — „Pozor.“) Hvala Bogu, vendar je postalo resnica, kar sem že v zadnjem dopisu omenil, — tudi s Talijani se je sklenilo primirje, ktero gotovi mir obrodi. Posebno važnost bodo imele od zdaj za naprej, ker se bode prepustilo Beneško Talijanom, slovenske dežele, kajti one bodo zdaj državne meje proti Laškemu kraljestvu. Kakor prednje straže stale bodo nasproti vsakim napadom gotovo s tem večjo močjo, kolikor bolj se bode prizadevala vlada jih utrditi in okrepcati. V državnem interesu bode najprej treba slovenski tako zelo razcepljeni narod v eno enotno, močno truplo zlit, tako njegovo moč pomnožiti in ga utrditi za preimenitno nalogo, ktero bode imel spolnovati. Ako bodo spoznati hotli naši politkarji pravo potrebo močnega jeza na meji države, gotovo bodo storili vse, kar bi naj bili že davnej storili slovenskemu narodu v blagor in celej državi v korist. To je že stara skušnja, da velike deželne skupine imajo veliko večjo branivno moč v sebi, kakor pa cela kopa nenaravno ločenih majhnih dežel, kakor so ravno one, v kterih tako čudno raztrgano in razcepljeno biva slovenski, vedno zvesti in junaški narod. Naj se mu tedaj vendar enkrat olajša njegova prečudna osoda! Veliko nalogo bode imel spolnovati kot varh in čuvaj carstva proti pohlepemu Talijanu, naj bi jo pa tudi opravljal kot sloboden junak, kteri se dobro zavé svoje moči, naj bi bil rešen nalog, ktere so ga tako dolgo tlačile! Posebno veselje mi je, da morem navesti konečne besede „Pozor“-ovega članka „Slovenci in politika“, ktere se tako le glasijo: „Kakor so Nemci, prisvojivši si slovenske zemlje, razdružili narod na majhne pokrajine, da bi lože

zatrli narodno zavest, tako morajo Slovenci zdaj zahtevati, da se razcepljeno telo naroda skupi v eno upravno in zemljiščno celino, da se zavest naroda utrdi, da se narod razvijati zamore. Car avstrijski je tudi „gospodar slovenske krajine.“ Ta prazni naslov naj se oživi, to je prva in največa potreba za Slovence, da se ubranijo vnanjih sovražnikov, in da zaterejo v svojej hiši ono kasto birokratiških parasitov brez srca in duše, ktera se je izlegla pod dolgotrajnim absolutizmom. Mi Hrvatje bomo bratom svojim vedno po vsej moči pomagali, posebno pa zdaj, ko nas ne loči več jez nemškega „bunda“, mi znamo, da je sreča naših bratov tudi naša sreča, zato jim zakličemo na pragu nove dobe: „Na n o g e S l o v e n c i!“

Iz radoliške okolice 10. avg. § (Straha. Letina. Plan. lovci. Kerčme.) Tudi tu se zdaj kaže, da bomo splošno nesrečo, ki je cesarstvo zadela, bolj ali manj britko občutili. Res da so se tukajšni prebivalci vmirili, odkar se je zvedelo, da černe vojske ne bo, pa druga skerb prihaja čedalje večja, ta namreč, kaj da bo, če se Lahi ne bodo dali skorej v kozji rog vgnati in bodo naše na vso moč na vojsko silili. Potem se razpne gotovo čez celo Kranjsko in nam sosednje kraje velik vojašk šotor, — in s pridelki bomo pri kraju! Kdo bo potem velike davke plačeval, domačim za jed, obleko in druga plačila skerbel? Že zdaj prihaja vsak dan hujski, ker ni nikjer okroglega vjeti, — stroški in potrebe pa so zmiraj večje. Naželo se je sicer povsod še precej, ali slabo, gerdo vreme brani zdaj ljudem, da ne morejo vse lepo s stogov ali kozolcev pospraviti in omlatiti. Tudi druga setev, kakor ajda (jeda), proso, turšica itd. je do zdaj še lepo kazala, — kaj bode pa za naprej, ne vem povedati, ker gre dan na dan dež. Ravno tako bode tudi uboga živinica po planinah gotovo veliko terpela. Bog nam prizanesi! — Planinskih lovcev se je v našem okraju 22 nabralo, tedaj vendar nekaj, dasi tudi ni tukaj vojaška suknja nič kaj priljubljena. Pretepajo se sicer semtertje kaj radi, pa le doma! Še nekaj naj mimogredé opomim, kar zadeva gosposko. So tu nekatere vasice, o kterih se ne spominjam, da bi bile kdaj kako kerčmo ali oštarijo imele. K temi spada gotovo tudi „Nova vas“ blizu Radolice. Ta vas ali bolje vasica, ki šteje v vsem komaj 15 števil in le kacic 4—6 kmetov, dobila je zdaj naenkrat 2 kerčmi. Kako je to mogoče, tega jaz in drugi ne moremo prav spreumeti, zlasti ker ne sprevidimo potrebe. Bog ve, kako ste srenjska in okrajna gosposka ravnala, da imajo Novljani zdaj dve oštariji, med tem ko se lahko vidi, da se njih blagostanje ne množi posebno. — Čemú tedaj naenkrat 2 kerčmi?! Župan Kuhar, kaj ste delali?

Ptuje dežele.

Pruska. Gosposka zbornica je že poslala svojo adreso kralju, ki jo je milostljivo sprejel. V zbornici poslancev pa jo še le dotični odbor po Virhovem načertu prevdarja. Piše se, da so se Waldek, Gneist, Virhov, itd. zoper razdvojenje Nemčije izrekli ter zahtevali, naj se zedini cela Nemčija. Bismark pa jim je odgovoril, da sicer tudi on to želi, vendar se mu pa zdaj ne zdi koristno dalje segati, tedaj ostane pri tem, da se samo severna Nemčija zedini. — 22. t. m. se je sklenil tudi s Parsko mir. Poroča se po telegrafu, da ona zgubi le majhen košček zemlje na severu in plača 20 milijonov bojne odškodnine. — Veliki saksonski minister in diplomat g. žl. Beust, ki so ga pred nekaj časom celo nam za ministra vnanjih zadev štulili, izpuščen je na Bismarkovo besedo iz službe. — Koj po sklenjenem miru v Pragi zapusti v 20 dneh vsa pruska armada avstrijske dežele.

Ruska. Kakor se kaže, spravil je Bismark tudi rusko vlado na svojo stran. Nedavno je pisal car sam posebno pismo pruskemu kralju, v katerem se zlasti medsebojno prijateljstvo povdarja kakor tudi to, da Ruska odobrava na Nemškem nasvetovane premembe. Tudi to se terdi, da je Pruska pripravljena Rusom na iztoku pomagati, ako jej ona v kakih si bodi zadregah na Nemškem na strani stoji. Tudi gledé Romanije je gotovo med obema pogodba sklenjena bila. — Staroruska stranka dela zdaj neki močno na to, da bi vlada iztočno vprašanje reševati začela. Ima namreč vedno več upanje, da bode skorej na cilju in koncu svojih prizadev — v Carigradu! Da ruski kabinet ni sovraž takim osnovam, kaže nam tudi to, da se južna armada vedno pomnožuje in da se pomikujejo kardela proti naši Galiciji. Vse to nam kaže, da se snujejo na Jutru imenitne reči, ki nam jih že naznanja punt na otoku Kreti. — Da bi le spet Avstrija prave prilžnosti doma in zunanaj ne zamudila!

Francoska. Cesar neki še vedno zelo boleha. Sem in tje se že celo za njegovo življenje zelo bojé. Kar se tiče povračila od Pruske, namreč da se mu izroči celi kos zemlje na levem kraju Rajne in morebiti še Luksemburg in Belgija, to, pravijo, je zdaj samo odloženo, ne pa pozabljeno. Po veliki razstavi l. 1867 bo Napoleon gotovo spet tirjatve ponovil in tedaj zna tudi vojska biti. —

Razne novice.

* (Ogenj). Ravno gre žalostna novica po Celovcu, da je v tergu Terbižu (Tavis) kacih 10—12 največih hiš pogorelo.

* (Clam-Gallas) je bil eden pervakov tiste skrivne pa mogočne moči, ki je na Dunaju veljala strašno veliko in prekrizevala pa motila najboljše namere in namene naše vlade. Clam-Gallas pa je postavljen pred vojaško sodbo in s tim je tudi vsem tem spletkam in overam konec. Ž njim so padli tudi njegov svak grof Mensdorf, dalje grof Crenville in še drugi taki velikaši. Clam pa je menda strašno hud in jezen; pojde neki za vselej iz Avstrije, za njim pa tudi Mensdorf. Od Clama se pripoveduje, da je pobral vse svoje rede ali ordne, jih zavil, jim pridjal prav pikavno pisan list in vse vkup poslal samemu cesarju. K sreči pa je vse to prišlo le grofu Mensdorfu v roke. Škoda, da ta gospoda že davno prej ni šla! — Cesar je zaukazal, naj se sestavi posebna komisija, ki prevdarja in nasvetuje, kako naj se prenaredi vsa naša armada in bojna naprava.

* Iz Celovca. Na sv. Mohora dan, t. j. 12. julija, je imel odbor družbe sv. Mohora svojo glavno sejo, v kateri se se sporočevalo o letošnjem, na vse strani lepem napredku tega prekoristnega zavoda. In poročila posnamemo, da šteje družba letos 3980 udov, kakor smo že unikat naznanili; med njimi jih je 706 iz goriške, 769 iz krške, 1143 iz lavantinske, 1162 iz ljubljanske, 158 iz tržaške in 42 iz drugih škofij. Vsi prejemki za leto 1866 iznašajo 4208 gld. 42 kr.; stroški pa 4166 gld. 74 kr.; po tem takem je ostalo gotovine za prihodnje leto še 41 gld. 68 kr. Družbina matica šteje zdaj 4850 gld. v obligacijah in 42 gld. 58 kr. v gotovih denarjih. — Tiskanje vseh družbinih bukev za prihodnje leto se je prepustilo sloveči Blaznikovi tiskarnici v Ljubljani, ki je med vsemi poprašanimi tiskarnicami bukve najbolj po ceni tiskati obljubila. Smemo se torej nadjati skoz in skoz prav lične vnanje oprave, česar se, n. pr. pri letošnjih „Večernicah“, v Kleinmayrjevi tiskarnici tiskanih, sem ter tje pogreša. — Kar se tiče g. Raičevega nasveta, da bi Matica in družba

sv. Mohora koledar skupaj izdajali, bilo je na tajnikov nasvet sklenjeno, da družba tudi v prihodnje sama svoj „Koledarček“ izdaja, ker bi skupna izdava utegnila iz več vzrokov na škodo biti družbi in tudi Matici sami, ki ste si toliko različni po svoji osnovi in po svojem namenu. — Med bukvami, ki se najprvo za natis pripravljajo, so: „Umni vinorejec“ od Fr. Jančarja, sloveča Wiesemanova povest „Fabiola“, „Življenje in nauk našega Gospoda Jezusa Kristusa po čveterih evangelistih v kratkih premišljevanjih za vse dni celega leta“, sestavljen o. Mikl. Övancin, poleg latinskega poslovenil St. K., duhoven goriške vise škofije itd. Natis družbinih bukev za leto 1867 se prične, že v nekoliko tednih z „Vinorejcem“ in „Življenjem svetnikov“; kdor je družbi za prihodnje leto kaj namenil, naj pošlje vsaj do 1. decembra, s katerim dnem poteče tudi obrok za razpisani darili po 120 in 100 gld.

* Na Napoleonov god, t. j. 15. t. m., se je v Parizu grozno velika nesreča zgodila. Na most čez Seno, od koder se je najbolje umetni ogenj videl, priderlo je od obeh strani toliko ljudi, da je nastala strašna gnječa in se ni moglo ne naprej ne nazaj. Še le čez nekaj časa so vojaki s silo pot napravili. V tej gnječi je neki okoli 20 ljudi konec vzelo, 160 je pa ranjenih bilo. Ta dan bodo Parižani gotovo dobro pomnili!

* Kolera posebno med prusko armado hudo razsaja. Pravijo, da so Prusi več vjakov po tej bolezni zgubili, kakor pa v bojih. Pa saj tudi ni čuda, ker so tako nezmerni v jedi in pijači. Piše se, da jih je en sam dan v Prostejovem na Marskem 50 umerlo zavolj tega, ker so se preobjedli. To je vendar silno! Pa tudi med druge ljudi se je kolera že zatrosila. Poroča se, da se je tudi že v Celju, v savinski dolini, v Gorici prikazala. Žuga nam pa tudi še druga šiba — goveja kuga, ki se je vnela med četami volov, ktere so na Ogerskem in Hervaškem pripravljene imeli za armado. — V Londonu in Parizu kolera neki tudi hudo razsaja.

* V deželah takraj Litave se šteje Nemcev 6,303.389, Slovanov pa 10,074.670; vendar pa so le-ti po Šmerlingovem volilnem redu imeli le 48 poslancev, Nemci pa 120! Ali je bilo to po pravici?

* Časniki pišejo, da so zgubili Saksonci v zadnji vojski 4000 mož, Prusi pa vseh skupaj 19.257, t. j. ubitih, ranjenih in vjetih. Lepo število!

* Ljubljansko mestno starešinstvo je izvolilo za častna meščana praškega župana dra Belski-ja in vice-admirala Tegethofa.

* Grof Julij Jankovič, slavonski veliki posestnik, je podaril 10.000 gld. jugoslovanski akademiji.

* V siseškem okraju se je oni dan oklicala nagla sodba, ker neki zdaj tam glasoviti tolovaj Udmanič s svojo derhalijopova in mori. Čudno, da ga kljubu tako velikemu darilu (1700 gld.) ne morejo v pest dobiti!

* V Liki v vojaški Krajini je toča 24. julija grozno škodo napravila. Ljudje nimajo zdaj niti živeža záse, niti kerme za živino. Pa tudi iz hervaškega Zagorja se piše, da je ondi 2. avg. strašna toča polja in nograđe potolkla, da ne bo ne žeti ne tergati kaj. Kaj bo?

Rojen je na Nemškem, pa naučil se je tako dobro slovenski, da je za kaplana bil tudi po slovenskih farah.

Lavantinska škofija: Gosp. Fr. Verlič je postal kurat pri sv. Križu blizo Maribora. Prestavljeni so gg. kaplani: Mart. Satler v sv. Lovrenc v pušévi; Jož Simonič k sv. Marku pri Ptujem; Jan. Reisp k sv. Benediktu v Goricah; Alojzi Petrič k sv. Miklavžu pri Ljutomeru; Fr. Svarc k sv. Egidiju v Goricah; Jožef Turkuš k sv. Magdalen v predmestju mariborskem; Jož. Kunaj v Ruše: Jož. Sovič v Rače; Šim. Gaberc v Tinje; Fr. Brelih, novo posvečen, v gornjo Polskavo; Ant. Drozeg v Hajdino; Mih. Šumer v Gotovlje; Fr. Pignar, novo posvečen, v Vuzenico; Jan. Cocaj v Gornji grad za drugega; Jož. Pečar, novo posvečen, k sv. Jakupu v Dolu; Mih. Šantel k sv. Andreju v Goricah; Juri Jugovic v Ulimije; Jan. Modic v Prihovo; Kašp. Kamnatik k sv. Kunigundi na Pohorji; Franc Ermenec v Čresnovike. Vnovič nastopijo kot kaplani: g. Jan. Bergler v Ljutomeru za drugega; g. Ant. Pajmon pri sv. Jederti blizo Laškega; g. Pet. Pečnik v Lembahu; g. Mih. Vavpotič pri sv. Vidu blizo Ponikve.

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Opazka. (Dalje.) V Vuzeški dekaniji: Goluf Anton, Drozg Anton kaplan, Pahernik Anton, vsi v Vuzenicah, Grobelnik Martin v Vuherju, Toporišič in Fara sv. Primoža, po 5 gld. Jarie Ant. v Terbonji, nekoliko neimenovanih Vuzeničarjev 4 gl., Pahernik Fr. v Vuherju, Gajšek Franc, kaplan, Mastnak Jakob, oba v Ribnici, Pogelšek pri sv. Antonu, Podlesnik Anton ravno tam, Kresnik Vinc. v Vuzenicah, po 2 gld. Nekoliko neimenovanih Vuherčanov 2 gld. 50 kr. Končnik Anton v Arlbergu, Urban Jan. v Vuherju, Gregelj Jožef, Puher Karol, Lobenwein Fr., Grubeljnik Gregor, vsi v Ribnici, Mravljak Ant., Kovač Fr., Stirden, vsi pri sv. Antonu na Pohorju, nekoliko neimenovanih Terbančanov, Pušnik Ant. v Vuzenicah, Remšnik Anton, Bernhart Janez, Kolar Peter, Gentilini P., Umbrasoli Pavel, Kata in Julija N., vsi v Vuzenicah, po 1 gld. Šamp, Červeni, Haftler, Podlesnik, Vodenik Ant. vsi v Vuzenicah, po 50 kr. Kafel Fr. zidar, Strohmajer, Kifer, vsi v Vuzenicah, po 20 kr. — Kölbel Karol, Karinčič J., oba v Vuzenicah, po 40 kr.; Lavko Marija v Vuzenicah 50 kr., Ladinik Jan. ravno tam, 35 kr. — Zbirka g. Pirca v Gorici: Sušnik Lovro, župnik pri sv. Križu na Ipavskem, 5 gld., Marušič And., profesor verozakona, Kociančič Štefan, profesor bogoslovja, Vinkler And., c. k. uradnik, Šolar Ivan, vsi v Gorici, po 2 gld.; Kafol Štefan, preglednik cerkvenih preštévov, Šfiligoj Anton, mestni kaplan, Furlani Jož., duhoven; Marušič Jožef, katehet normalskih šol; Respet And., profesor bogoslovja; Bolter Miha, podvodja v semenišču; Lazar Matija, gimnazial. prof.; Jeglič And., vodja deželne poštevnije, vsi v Gorici; Vuga Peter, kaplan v Štiaku, po 1 gld.; Kumar Ant., vodja mestne šole v Gorici 50 kr.

(Dalje pride.)

V Mariboru 1. avgusta 1866.

Matija Prelog,
denarnčar.

Dunajska borsa 24. avgusta 1866.

5% metalike	62.16
5% nacional	66.50
1860 derž. posoj	77.10
Bankine akcije	728.—
Kreditne	143.70
London	130.25
Novi zlati	6.14
Srebro	128.—

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: G. Jož. Sternad gre za kaplana v Labod. Konkurs za mesto pervega kateheta pri glavnej šoli v Celovcu je delal en sam gospod in scer mestni kaplan v Beljace, č. g. Jäger Gregor.